Yhteistoiminnallisen oppimisen päivien kuvaus

Tukena
UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Tarkoitus ja tavoite

- Keväällä 2026 järjestetyt yhteistoiminnallisen oppimisen päivät kuuluivat Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla -hankkeen (Euroopan unionin osarahoittama) Inklusiivinen kieli vammaistyössä -kokonaisuuteen.
- Päivien sisällön suunnittelussa pohjana toimi syksyllä 2025 toteutetut asiantuntijahaastattelut sekä inklusiivisen kielen teemasta tehty tiedonhaku.
- Päivät olivat tarkoitettu tukea tarvitseville ihmisille ja vammaistyössä työskenteleville ammattilaisille.
- Tavoitteena oli tunnistaa ja kokeilla inklusiivista kieltä mahdollistavia rakenteita ja elementtejä.
- Tavoitteena oli myös etsiä ja kokeilla erilaisia ilmaisukeinoja sekä osallisuutta tukevia keinoja eri tavoin kommunikoiville ihmisille, myös olemuskielisille ihmisille.

Tukena
UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Inklusiivisen kielen toteutuminen

- Yhteistoiminnallisen oppimisen päiviä suunniteltaessa pyrittiin huomioimaan erilaiset tuen tarpeet ja mahdollistamaan kaikille yhtälainen osallistuminen toimintaan.
- Molempiin päiviin tehtiin kuvitetut sosiaaliset tarinat selkeyttämään kokonaisuutta ja kuvia käytettiin hyödyksi toiminnoissa.
- Olemuskielisyys huomioitiin toiminnan sisällöissä hyödyntämällä mahdollisimman paljon erilaisia aisteja sekä havainnointia ja antamalla aikaa itsensä ilmaisuun.
- Toiminnassa harjoiteltiin yhdessä ilmeiden ja eleiden havainnointia ja niiden perusteella tehtiin tulkintoja kullakin osallistujalla mahdollisesti heränneistä ajatuksista, mielipiteistä ja tuntemuksista.

Tukena
UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Toteutus

- Alkuinfo työntekijöille Teamsin kautta
- Kaksi yhteistoiminnallisen oppimisen päivää asumisyksikössä
- Päiviin osallistui 4-5 työntekijää ja 5 tukea tarvitsevaa ihmistä (osa olemuskielisiä)
- Molempiin päiviin oli varattu aikaa 2,5 tuntia

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Työntekijöiden info

- Infon tarkoituksena oli toimia alustuksena yhteistoiminnallisen oppimisen päiviin avaamalla työntekijöille:
  - Mitä inklusiivinen kieli tarkoittaa?
  - Millaisia elementtejä siihen sisältyy?
  - Mitä asioita tehdyistä haastatteluista nousi?

- Edellä mainittuja teemoja läpikäymällä heräteltiin työntekijöiden ajatuksia inklusiivisen kielen teemasta ja pohjustettiin yhteistoiminnallisen oppimisen päivien tarkoitusta.

- Infossa käytiin läpi myös tulevien yhteistoiminnallisen oppimisen päivien sisältöjä ja taustalla olevaa ajatusta siitä, miten päivien toiminnassa pyritään huomioimaan kaikki osallistujat tuen tarpeesta riippumatta.
  - Päivä 1: Erilaisten toimintojen kautta aistikokemuksia, mieleisten toimintojen selvittäminen havainnointia hyödyntäen
  - Päivä 2: Valintojen tekemistä eri aisteja hyödyntäen

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ Euroopan unionin osarahoittama

Ensimmäinen yhteistoiminnallisen oppimisen päivä

Erilaisten toimintojen kautta aistikokemuksia,
mieleisten toimintojen selvittäminen havainnointia hyödyntäen

Harjoitus 1 - Miten hyödyntää eri aisteja?
Harjoitus 2 - Miten teen valintoja eri aistein?

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Harjoitus 1 - Miten hyödyntää eri aisteja?

- Toimintaan osallistuvat jaettiin pareihin niin, että jokaisessa muodostetussa parissa toinen henkilö oli työntekijä ja toinen tukea tarvitseva ihminen.
- Osallistujat muodostivat piirin, jossa parit istuivat vierekkäin.

- Esille laitettiin esineitä, joista toimintaan osallistuvat tukea tarvitsevat ihmiset saivat vuorollaan valita työntekijäparinsa avustuksella mieleisensä. Heille annettiin rauhassa aikaa tutustua esineisiin, eikä sotkuakaan pelätty.
- Koska tuen tarpeet olivat erilaisia ja mukana oli myös olemuskielisiä ihmisiä, valinnassa hyödynnettiin aisteja monipuolisesti. Esillä olevia esineitä oli mahdollisuus tunnustella, kuunnella, katsella ja osaa jopa maistella.
- Myös työntekijät osallistuivat kokeillen erilaisia vaihtoehtoja, jotta kaikilla oli mahdollisimman yhdenvertainen rooli osallistua.

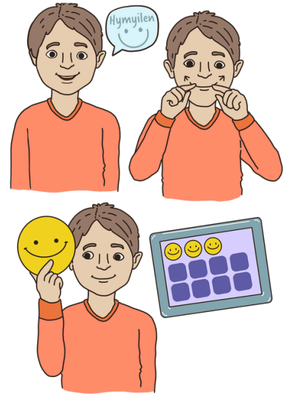

- Valinnan jälkeen palattiin takaisin piiriin ja kukin valittu esine kiersi jokaisella ryhmäläisellä ja yhdessä tarkkailtiin, miten kukin reagoi ja millaiset aistikokemukset havaintojen perusteella olivat kullekin mieleisiä.
- Osallistujat kertoivat puheella, hymiö-taulukosta kuvaa näyttämällä tai työntekijän tuella, miltä esine tuntui ja millaisia tuntemuksia se herätti.
- Tässä harjoituksessa tutustuttiin eri aistituntemusten, eleiden ja ilmeiden hyödyntämiseen ilmaisussa.

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ Euroopan unionin osarahoittama

Harjoitus 2 - Miten teen valintoja eri aistein?

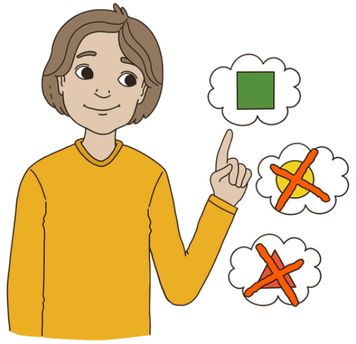

- Tässä harjoituksessa pyrittiin aisteilla ensin antamaan lyhyt “maistiainen” toiminnan sisällöstä, jonka perusteella parin tuli valita kumpaan toimintaan osallistuvat.
- Kahdesta toiminnosta (tässä tapauksessa rentoutus ja musiikkijumppa) luotiin eri aisteilla kokemusta tulevasta toiminnasta.
- Erityisesti tunto-, näkö- ja kuuloaisteille pyrittiin luomaan toimintaa kuvaava aistimaailma (rentoutuksessa hillitty, jumpassa voimakkaampi), jonka perusteella pari valitsi haluamansa toiminnan.

- Tässäkin hyödynnettiin ilmeiden ja eleiden havainnointia ja tulkintaa sekä kuvia, joista pystyi näyttämään haluamansa tekemisen.
- Valinnan jälkeen parit osallistuivat valitsemaansa toimintaan.
- Toimintojen jälkeen osallistujien ajatuksia käytiin läpi sekä tulkittiin eleitä ja ilmeitä. Havainnoitiin yhdessä, oliko valinta heille mieluinen ja vastasiko ennakkoon saatu kokemus itse toimintaa.

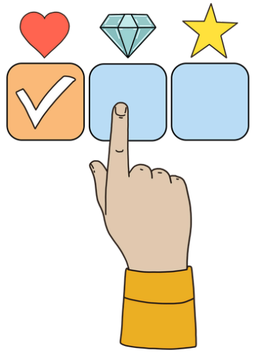

- Harjoiteltiin erilaisten valintojen tekemistä aistien avulla sekä tulkintojen tekemistä toisen ihmisen eleistä ja ilmeistä.
- Ajatus: Millä kaikilla tavoilla valintoja voi tehdä?

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ Euroopan unionin osarahoittama

Toinen yhteistoiminnallisen oppimisen päivä

Valintojen tekemistä eri aisteja hyödyntäen

Harjoitus 1 - Hiljaisuus osallistavana elementtinä
Harjoitus 2 - Valinnan tekeminen eri keinoin
Harjoitus 3 - Kahvihetki ja erilaiset tavat osallistua

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Harjoitus 1 - Hiljaisuus osallistavana elementtinä

- Aluksi asetuttiin piiriin niin, että kaikki näkivät toisensa.
- Ajastin asetettiin hälyttämään viiden minuutin päästä ja sovittiin, että siihen asti ollaan yhdessä ihan hiljaa.
- Kaikkia osallistujia ohjeistettiin tarkkailemaan ja havainnoimaan toisiaan, erityisesti omaa pariaan ja hänen ilmeitään ja eleitään.

- Viiden minuutin kuluttua keskusteltiin (erilaiset kommunikointitavat huomioiden) yhteisesti hiljaisen hetken aikana tehdyistä havainnoista.
  - Mitä ajatuksia ja tunteita muilla kenties oli?
  - Mitä ilmeet ja eleet kertoivat?
  - Tehtiinkö samanlaisia havaintoja toisistamme?
  - Mitä oletimme? Oletimmeko samoin? Osuiko oletus oikeaan?
  - Miltä tuntui?

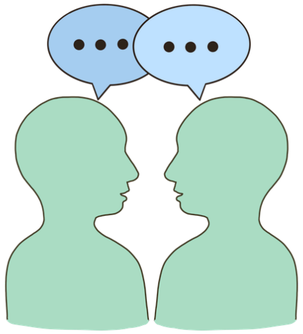

- Harjoituksessa kokeiltiin hiljaisuutta yhtenä keinona eleiden ja ilmeiden havainnoinnin harjoittelussa sekä yhdenvertaisen osallisuuden kokemuksen mahdollistajana.
- Ajatus: Voiko osallisuuden kokemuksen luoda hiljaisuudella?

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Harjoitus 2 - Valinnan tekeminen eri keinoin

- Harjoitus aloitettiin sillä, että osallistujat pääsivät valitsemaan itselleen mieleistä tekemistä tarjolla olevista vaihtoehdoista.
- Toimintojen valinnassa pyrittiin hyödyntämään eri aisteja ja mahdollistamaan jokaisen kohdalla mieleisen toiminnan valitsemisen ilmaiseminen (sanallisesti, kuvasta näyttämällä, ilmeet, kehonkieli)

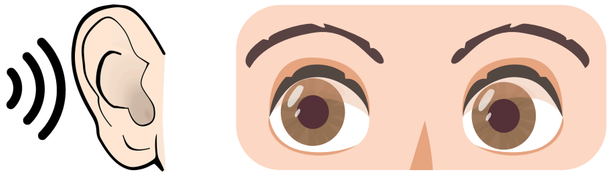

- Tarjolla olevista toiminnoista sai valita äänen ja valon perusteella.
- Toisessa toiminnassa oli vauhdikkaamman musiikin kuuntelua sekä välkkyviä valoja ja toisessa hyödynnettiin pimeää huonetta, rauhallisempaa musiikkia ja himmeää valaistusta.
- Valinnan jälkeen osallistujat siirtyivät valitsemaansa toimintaan ja jälleen seurattiin, oliko aistituntemusten perusteella tehty valinta heille mieleinen.

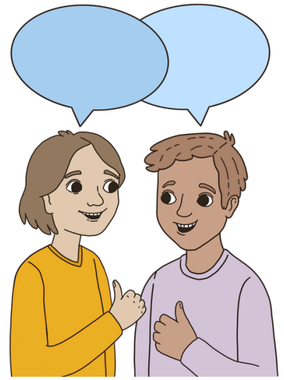

- Toimintojen jälkeen keskusteltiin hetki tehdyistä havainnoista ja aistien hyödyntämisestä toiminnasta kertomisessa.
- Harjoituksella pyrittiin antamaan ideoita aistien monipuoliseen hyödyntämiseen ja eri menetelmien käyttämiseen arkisissa valintatilanteissa mahdollistaen tukea tarvitsevien ihmisten kuulluksi tulemisen.

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ Euroopan unionin osarahoittama

Harjoitus 3 - Kahvihetki ja erilaiset tavat osallistua

- Harjoituksessa toteutettiin kahvihetki, jossa oli kuvatuki käytössä.
- Kahvihetkessä tukea tarvitsevat ihmiset pystyivät kuvista valitsemaan toiveiden mukaista sisältöä kahvittelun oheen (hiljaisuutta, musiikkia, keskustelua esimerkkiaiheista jne.) ja olemuskielisten ihmisten osalta heidän parejaan ohjattiin havainnoimaan heidän eleitään ja toimimaan sen mukaan.

- Kahvihetken tarjottavista kukin sai valita mieleisensä maistamalla eri vaihtoehtoja.
- Tarvittaessa työntekijäpari auttoi kahvittelussa.
- Kahvihetkessä osa keskusteli parinsa kanssa ja osa oli mieluummin hiljaa keskittyen kahvitteluun.
- Kahvihetki toteutettiin yhteisesti saman pöydän ääressä.

- Kahvihetkessä pyrittiin tarjoamaan jokaiselle yhdenvertainen mahdollisuus osallistua kahvitteluun, vaikuttaa yhteiseen hetkeen ja valita mitä haluaa syödä ja juoda.
- Harjoituksessa kokeiltiin jälleen aistien hyödyntämistä valintatilanteessa ja harjoiteltiin erilaisten menetelmien hyödyntämistä.

Tukena
UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Loppupohdinnat

- Lopuksi keskusteltiin toimintaan osallistuneiden kanssa heille heränneistä ajatuksista:
  - Miten tukea tarvitsevat ihmiset kokivat yhteiset hetket?
  - Mitkä asiat olivat mieluisia? Mitkä epämieluisia?

- Työntekijöitä haastettiin pohtimaan:
  - Mitä näistä yhteistoiminnallisen oppimisen päivistä on opittu?
  - Mitä arjessa voisi kehittää havaintojen pohjalta?
  - Millainen kokemus oli yhdessä tukea tarvitsevien ihmisten kanssa oppiminen?
  - Miten erilaisten ihmisten valintojen tekemistä ja osallisuutta voitaisiin mahdollistaa paremmin?

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Konkreettisia esimerkkejä tehdyistä havainnoista

Mitä inklusiivisuuden toteutuminen vaatii?

- Aikaa kuulla
  - Kun tukea tarvitseva ihminen kertoo, tulee aikaa havainnoida ja tulkita.
- Työntekijäresursseja, jotta on riittävästi työntekijöitä mahdollistamassa erilaisia tapoja osallisuuteen.
- Ympäristön rauhoittaminen
  - Tietty porukka ja tietty tila voi tukea osaa ihmisistä.
  - Ihmiset aistivat tunnelman, joten tärkeää mahdollistaa rauhallinen ympäristö.
- Kiireettömyyttä
  - Hetkessä oleminen ja läsnäolo on tärkeää.
  - Keskeytyksetöntä aikaa, jolloin ohjaajatkin keskittyvät ja rauhoittuvat tilanteeseen.

Oivalluksia/huomioita

- Myös olemuskieliset ihmiset aistivat, kun toinen ihminen on läsnä heitä varten.
- Rauhattomampikin ihminen voi malttaa odottaa ja pysyä rauhallisena, kun tulee kohdatuksi ja kuulluksi. Ympäristö tukee rauhallisuutta ja toinen ihminen on läsnäolevasti tukena.

Miten mahdollistaa jatkossa?

- Piirissä oleminen koettiin rauhallista ilmapiiriä tukevaksi
- Varataan aikaa kohtaamiseen
- Aistien monipuolinen hyödyntäminen toiminnassa
- Yhteisistä retkistä ja toiminnoista äänestäminen
  - Kaikki mukaan päätöksentekoon - eri aistein
- Kiireettömyyttä
- Sopivan kokoisia porukoita

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ Euroopan unionin osarahoittama

Oivallukset

- **Olemuskielisten ja paljon tukea tarvitsevien ihmisten mielipiteiden huomioiminen toiminnan suunnittelussa ja heille mielekkään arjen järjestämisessä, on mahdollistettava sopivin ja yksilöllisin keinoin.**
  - Sanat, kuvat tai viittomat eivät ole ainoita tapoja tehdä valintoja. Olemuskielisen ihmisen valintojen tekemisen mahdollistaminen vaatii erilaisia keinoja sekä toisen ihmisen uskallusta tulkita ilmeitä ja eleitä.

- **Yhteistoiminnallisen oppimisen päivien aikana toteutetut toiminnot havainnollistivat hyvin sitä, miten monipuolisesti eri aisteja voi käyttää kommunikoinnin ja valintojen tekemisen tukena.**
  - Työpajoissa tehtyjen harjoitusten avulla pyrittiin rohkaisemaan työntekijöitä havainnoimaan ja tulkitsemaan eleitä ja ilmeitä sekä hyödyntämään niistä saamaansa tietoa toiminnan suunnittelussa ja mielekkään tekemisen järjestämisessä.
  - Myös hiljaisuuden merkitys oli suuri. Hiljaisen hetken aikana kaikki rauhoittuivat hetkeen ja tarkkailivat hiljaa toisiaan. Myös olemuskielisissä henkilöissä havaittiin selkeää rentoutumista.

- On tärkeää muistaa, että mielipide voi kenellä tahansa ihmisellä vaihdella esimerkiksi vireystilan, vuodenajan tai vuorokauden mukaan, joten joka kerta tulisi tarjota mahdollisuus valita itse sen sijaan, että toimii automaattisesti aiemmin tehdyn valinnan mukaisesti.

- Sen sijaan, että koulutus olisi suunnattu pelkästään työntekijöille, siitä saatiin enemmän irti kun myös tukea tarvitsevat ihmiset olivat mukana toiminnassa ja erilaisia menetelmiä voitiin kokeilla yhdessä heidän kanssaan.

Tukena UUDISTUVA VAMMAISTYÖ
Euroopan unionin osarahoittama

Tämä materiaali on tuotettu Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla - hankkeessa (Euroopan unionin osarahoittama, 2023-2026).

Materiaali on maksuton.
Materiaalin käyttö ja jakaminen edelleen on sallittua, kunhan alkuperäinen tekijä ja lähde mainitaan.
Materiaalia käytettäessä tulee näkyä tekijän logot sekä Euroopan unionin osarahoittama -logo.

Materiaalin muokkaaminen on kiellettyä.

Tekijä: Tukena-säätiö sr

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla-hanke
2026

Uudistuva ja moninainen vammaistyö Uudellamaalla

Euroopan unionin osarahoittama

UUDISTUVA VAMMAISTYÖ

DIAK

Diakonissalaitos

STEP -KOULUTUS

SUOMEN DIAKONIA-OPISTO

Tukena